

سورج دا ستواں گھوڑا

(بندی ناول)

دھرم ویر بھارتی

پنجابی ترجمہ:

خالد فریاد دھاریوال

سُورج داستواں گھوڑا

(ہندی ناول)

دھرم ویر بھارتی

پنجابی ترجمہ:

خالد فرہاد دھار یوال

ماں بولی ریسرچ سینٹر، لاہور

Suraj Da Satwan Ghoda

Novel by Dharmveer Bharti

Punjabi Translation : Khalid Farhad

First Edition : 2017

Quqnas Publishers

e-Book : 2023

Neelkanth Publication

اگے ودھو

سویرا رُکيا ہوا اے!

سُورجِ نوں چھڈاؤ کہ سنسار وِچ چائن ہووے
دیکھو اوہدے رتھ دا پہیہ کھو بے وِچ پھس گیا اے
اگا نہہ ودھو سا تھیو!

ایہہ اکلائیں چڑھ سکدا

گوڈھا مونڈھا مار کے، پاک دے زور نال

اوہدے رتھ نوں کھو بے وِچوں کڈھو

دیکھو اسیں سبھے اوس نوں سہارا دے رہے ہاں

کیونجوا سیں سارے سُورجِ وِٹشی ہاں۔

انجیلو سکلی

مڈھلی گل

ایس توں پہلاں کہ مانک مُلاں دا عجیب نتیجہ خیز پریم کہانیاں دے رُوپ وِچ لکھیا گیا ایہہ سَورج دا ستواں گھوڑا ناں دانا ول میں تہاڈے ساہمنے دھراں، ایہہ چنگا ہووے گا کہ پہلاں تئیں ایہہ جان لو کہ مانک مُلاں کون سن؟ اوہ سانوں لوکاں نوں کتھے ملے، کیویں اوہناں دیاں پریم کہانیاں ساڈے لوکاں دے ساہمنے آئیاں، محبت بارے اوہناں دے وچارتے احساس کیہ سن، تے کہانی دی بنتر بارے اوہناں دی مڈھلی سوچ کیہ سی؟

’سی‘ میں ایس لئی آکھ رہیا ہاں کہ مینوں ایہہ نہیں پتہ کہ اج کل اوہ کتھے ہن، کیہ کر رہے نیں، کدے ہن اوہناں نال ملاقات ہووے گی یاں نہیں تے جیکر سچ مچ اوہ لا پتہ ہو گئے تاں کہتے اوہناں دے نال اوہناں دیاں ایہہ انوکھیاں کہانیاں وی لا پتہ نہ ہو جان، ایس لئی میں ایہناں نوں تہاڈے موہرے رکھ دیندا ہاں۔

اک زمانہ سی جدوں اوہ ساڈے محلے دی مشہور ہستی سن۔ اوہتھے ہی جمے، وڈے ہوئے، اوہتھے ہی نامنا کھٹی تے اوہتھوں ہی لا پتہ ہو گئے۔ ساڈا محلہ کافی وڈا اے، کئی ھصیاں وِچ ونڈیا ہو یا اے تے اوہ اوس حصے وِچ رہندے سن جو سبھ توں زیادہ رنگین تے رہس مئی ہے تے جس دی نویں تے پرانی پیڑھی دونوں بارے عجیب جہیاں گلاں مشہور ہن۔

مُلاں اوہناں دی ال نہیں، ذات سی۔ کشمیری سن۔ کئی پٹھناں توں اوہناں دا پرچار اوہتھے وسیا ہو یا سی، اوہ اپنے بھراتے بھرجائی دے نال رہندے سن۔ بھراتے بھرجائی دا تبادلہ ہو گیا سی تے اوہ سچے گھر وِچ اکلے رہندے سن۔ اپنی رہنمائی گھل تے کیوں ازم اکٹھے اوہناں دے گھر وِچ سن کہ بھانویں اسیں لوک اوہناں دے گھر توں بہت دُور رہندے ساں، پر اوہتھے ہی سبھ دا ٹھکانہ ہوندا سی۔ اسیں سبھ

اوہناں نوں مُرشد مندے ساں تے اوہناں دا وی ساڈے سبھ نال نرچھلگُوڑھا پیاری۔ اوہ نوکری کردے ہن یاں پڑھدے ہن؟ نوکری کردے نیں تاں کتھے، پڑھدے ہن تاں کیہ؟ ایہہ وی سانوں لوکاں نوں کدے نہیں پتہ لکيا۔ اوہناں دے کمرے وچ کتاباں دا نام نشان وی نہیں سی۔ ہاں، کُجھ عجب جہیاں چیزاں او تھیں جو عام طور تے دُوجے لوکاں دے کمریاں وچ نہیں ہوندیاں۔ جیویں کندھ اُتے اک پرانے کالے فریم وچ جڑی ہوئی اک تصویر ٹنگی سی، جیہدے اُتے: ’کھاؤ، جان بناؤ!‘ لکھیا سی۔ اک تاکھی وچ کالے دستے والا وڈا جیہا اک سُنڈر چاٹو رکھیا سی، اک کوئے وچ گھوڑے دی پرانی گھری پئی سی تے ایسے طرحاں دیاں کینیاں ہی اسپرچ چیزاں او تھیں جن جیہناں دا جواز ایس لوک کدے نہیں سمجھ سکے ساں۔ ایہدے نال ہی ساڈی زیادہ دلچسپی جیہڑی گل وچ سی، اوہ ایہہ کہ سردیاں وچ مونگ پھلی تے گرمیاں وچ خربوزے او تھیں ہمیش موجود رہندے سن تے ایہدا قدرتی نتیجہ ایہہ سی کہ ایس لوک وی ہمیشاں او تھیں موجود ہوندے ساں۔

جیکر چوکھا و پھل ہووے، پورا گھر اپنے وس وچ ہووے، چار مٹر بیٹھے ہوون، تاں پک ہے کہ گھم پھر کے گل بات سیاست اُتے آکھلووے گی تے جدوں سیاست وچ دلچسپی ختم ہوون لگے گی تاں منڈلی دی گل بات ’محبت‘ اُتے آکے گی۔ گھٹ توں گھٹ مدد وِگ وچ تاں ایہناں دو منڈیاں دے علاوہ تیا کوئی نہیں ہوندا۔ مانک مُلاں دا دخل جتا سیاست وچ سی او نا ہی محبت وچ سی، پر جتھوں تک ادبی بحث دا سوال سی اوہ محبت نوں ترجیح دیندے ہوندے سن۔

محبت دے وشے اُتے گل کردے سہ اوہ کدے کدے کہاوتاں نوں عجب رُوپ وچ پیش کردے ہوندے سن تے اوہناں وچوں نجانے کیوں اک کہاوت ہُن تک میرے دماغ نال چمبڑی اے، بھانویں اوس دا ٹھیک مطلب نہ میں تہ سمجھیا سی نہ ہُن! اکثر محبت بارے اپنے کھوڑے مٹھے وچاراں نال ساڈی سمجھ وچ وادھا کرن مگروں خربوزہ کدے ہوئے کہندے سن، ’پیارے مٹر و! کہاوت وچ چاہے جو کُجھ ہے، محبت وچ خربوزہ چاہے چاٹو اُتے ڈگے چاہے چاٹو خربوزے اُتے، نقصان ہمیشاں چاٹو دا ہوند اے۔ ایس لئی جیہدی شخصیت چاٹو دی طرحاں تیز تے تیکھی ہووے، اوس نوں ہر حالت وچ ایس مصیبت توں بچنا چاہیدا اے۔‘ ایہیاں ہور کہاوتاں سن جو یاد آؤن اُتے بعد

وِچ لکھاں گا۔

پر جتھوں تک کہانیاں دا سوال سی، اوہناں دا خاص خیال سی کہ کہانیاں دیاں تمام قسماں وِچ پریم کہانیاں ہی سبھ توں پسھل ثابت ہوندیاں ہن، ایس لئی کہانیاں وِچ رومانس دا انگ ضرور ہونا چاہیدا اے۔ پر ناں ہی سانوں اپنی نظر تنگ نہیں کر لینی چاہیدی تے کجھ اجیہا چیتکار کرنا چاہیدا اے کہ اوہ سماج لئی فلاحی ضرور ہوون۔

جدوں اسیں لوک پچھدے ساں کہ ایہہ کیوں ممکن ہے کہ کہانیاں محبت بارے لکھیاں جان تے اوہناں دا پوکھو فلاحی ہووے، تداوہ کہندے سن کہ ایہی تاں کرشمہ اے تہاڈے ماک ملّاں وِچ جو ہور کسے کہانی کار وِچ ہے ای نہیں۔

بھانویں اوہناں نے اوس سے تک اک وی کہانی لکھی نہیں سی، پھر وی کہانیاں بارے اوہناں دا ویشال مطالعہ سی (گھٹ توں گھٹ سانوں لوکاں نوں اجیہا ای لگدا سی) تے اوہناں دی کہانی کلا اُتے پیڈھی پکڑی۔

کہانیاں دی تکنیک بارے اوہناں دا سبھ توں پہلا اصول سی کہ نویں کہانی وِچ مُڈھ، وچکار یاں انت، تنّاں وچوں کوئی نہ کوئی تہ ضرور چھٹ جاندا اے۔ اجیہا نہیں ہونا چاہیدا۔ اوہناں دا کہنا سی کہ کہانی اوہی مکمل اے جیہدے شروع وِچ مُڈھ ہووے، ادھ وِچ وچکار ہووے تے جھیکڑ وِچ انت ہووے۔ ایہدی تشریح اوہ انج کردے سن: کہانی دا مُڈھ اوہ ہے جیہدے توں پہلاں کجھ نہ ہووے۔ بعد وِچ وچکار ہووے، وچکار اوہ ہے جیہدے توں پہلاں مُڈھ ہووے بعد وِچ انت ہووے۔ انت اوس نوں کہندے نیں جس توں پہلاں وچکار ہووے بعد وِچ ردی دی ٹوکری ہووے۔

کہانیاں دی تکنیک بارے اوہناں دا دوجا اصول ایہہ سی کہ کہانیاں چاہے روایتی ہوں یاں ترقی پسند، تواریخی ہوں یاں غیر تواریخی، سماج وادی ہوں یاں مُسلم پنتھی، پر اوہناں وچوں کوئی نہ کوئی رستہ ضرور نکلنا چاہیدا اے۔ اوہ رستہ سماج لئی فلاحی ہونا چاہیدا اے، اجیہا اوہناں دا یقین سی تے ایس لئی بھانویں اوہناں نے زندگی بھر کوئی کہانی نہیں لکھی پر اوہ خود نوں کہانی کاری وِچ نتیجہ خیزی دا موڈھی مندے سن۔ کہانی دے کسب دا پورا ٹھک اوہ ایس طرحاں دسدے سن:

کچھ پاتر لو، تے اک سٹہ پہلاں توں سوچ لو، جیویں... یعنی کہ جو وی سٹہ کڈھنا ہووے، پھر اپنے پاتراں اُتے اپنا اختیار رکھو، اپنی پکڑ رکھو کہ اوہ اپنے آپ نال موہ دے چکر وِچ پھس جان تے انت وِچ اوہ اوہ سے سٹہ اُتے اپڑن جیہڑاں پہلاں توں مٹھیا ہو یا اے۔

میرے مَن وِچ اکثر ایہناں گلاں اُتے شک شُبہ وی ہوندا سی، تے نتیجہ خیزی (تت سار) بارے اوہناں نے مینوں دسیا کہ ہندی وِچ بہت سارے کہانی کار ایس لئی مشہور ہو گئے ہن کہ اوہناں دی کہانی وِچ کتھا تک چاہے لنگڑاؤندا ہووے، پاتر چاہے پلپلے ہوون، پر سماجی تے سیاسی سٹہ انوکھا ہوندا اے۔

میری دوجی چنتا کہانی وِچ محبت دی ہیشگی بارے سی۔ میں اکثر سوچدا ساں کہ زندگی وِچ زیادہ توں زیادہ دس سال ایسے ہوندے ہن جدوں اسیں محبت کردے ہاں۔ اوہناں دس ورہیاں وِچ کھانا پینا، مالی گھول، سماجی جیون، پڑھائی لکھائی، سیر سپاٹا، یاری دوستی، سینما تے ہفتہ وار اخبار، ایس سبھ توں جیہڑا وقت بچدا اے اوس وِچ اسیں محبت کردے ہاں۔ پھر اپنی اہمیت ایہنوں کیوں دتی جاوے؟ سیر سفر، کھوج، شکار، کسرت، ڈرائیوری، روزی روزگار، ٹانگے والے تے اخباراں رسالیاں دے سودھی، ان گنت مُدے میں جیہناں اُتے کہانیاں لکھیاں جاسکدیاں ہن، پروڈک محبت اُتے ہی کیوں لکھیا جاوے؟

جدوں میں مانک مُلاں توں ایہہ پُچھیا تاں اچن چیت اوہ جذباتی ہو گئے تے بولے، ”تینوں بنگلہ بھاشا آؤندی اے؟“ میں کہیا، ”نہیں، کیوں؟“ تاں ڈونگھا ساہ لے کے بولے، ”ٹیگور دا نام تاں سُنیا ای ہووے گا! اوہناں نے لکھیا ہے، امارا جھارے جو آچھیس گو کونو ورنی ناری! مطلب، میرے مَن اندر کوئی پرہن ناروسدی اے۔ تے اوہی پرہن نار اپنی کتھا کہندی اے، وار وار کئی طرحاں۔ تے پھر اپنے مت دی تشریح کردے ہوئے بولے کہ پرہنی ناری وی کئی بھانت دی ہوندی اے۔ انوڑھا پرہنی، انوڑھا پرہنی، گدھا پرہنی، پروڑھا پرہنی وغیرہ وغیرہ، تے پرہاوی کئی طرحاں دا ہوندا اے، باہر لا؛ سماجی حالات توں اُبجیا، اندر لا؛ نفسیاتی حالت توں جمیا وغیرہ۔ ایہناں سبھناں اُتے کہانیاں لکھیاں جاسکدیاں ہن۔ تے مانک مُلاں دا کرشمہ ایہہ سی کہ جیویں مداری مونہہ وچوں انب کڈھ کھداؤندا اے

انج ہی اوہ ایہناں کہانیاں وچوں سماجی بھلیائی دے تت کڈھ دین دے قابل سن۔“

بھانویں مانک مُلاں بارے پرکاش دی رائے سی کہ ”یار، ہووے نہ ہووے مانک مُلاں دے دل وچ وی ہندی دے ہو کہانی کاراں وانگوں عورت لئی کجھ وہم ہے!“ پر ایہہ گل اوہ کدے مانک مُلاں دے سامنے کہن دا حوصلہ نہیں کرداسی کہ اوہ ایہد اٹھیک جواب دے سکے تے جتھوں تک میری گل اے، میں اج تک اوہناں بارے صحیح فیصلہ نہیں کر سکیا ہاں۔ ایس لئی میں ایہہ کہانیاں جیویں دیاں تیویں تہاڈے موہرے رکھ دیندا ہاں؛ تاں جو تسیں آپ فیصلہ کر لئو۔ ایہداناں سورج داستواں گھوڑا کیوں رکھیا گیا، ایہہ وضاحت وی انت وچ میں کر دتی اے۔

ہاں، تسیں مینوں ایہدے لئی معافی دیو کہ ایہناں دی ویتر وچ بول چال دا لہجہ پردھان اے تے میری عادت دے مطابق ایہناں دی بولی چس، گھڑت، قوس قزح تے پھلاں نال جی ہوئی نہیں اے۔ ایس دانکھ کارن ایہہ اے کہ ایہہ کہانیاں مانک مُلاں دیاں نیں، میں تاں صرف لاکڑی ہاں، ایس لئی جیویں اوہناں کولوں سُنیاں سن اونویں سگویاں تہانوں ورتاؤن دا جتن کر رہیا ہاں۔